

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOTNI
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI**

Omonova Shahzoda

Osiyo texnologiyalar universiteti talabasi

Annotatsiya: *Yashil iqtisodiyot - bu atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va iqtisodiy o‘lishni barqaror rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy tizimdir. O‘zbekiston Respublikasi uchun yashil iqtisodiyotning rivojlanishi nafaqat ekologik barqarorlikni ta‘minlash, balki iqtisodiy o‘lishni yangi sifat darajasiga ko‘tarish imkoniyatini ham beradi. Ushbu maqolada O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari, uning ahamiyati va amalga oshirilishi lozim bo‘lgan chora-tadbirlar haqida ma‘lumotlar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *yashil iqtisodiyot, quyosh energiyasi, shamol energiyasi, tabiiy resurslar, ekologik barqarorlik, ekologik tarbiya, energiya manbalari.*

Kirish

Yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadi - iqtisodiy tizimni ekologik jihatdan barqaror va ijtimoiy adolatli qilishdir. O‘zbekiston, o‘zining tabiiy resurslari va geografik joylashuvi bilan, yashil iqtisodiyotga o‘tish uchun katta imkoniyatlarga ega. Mamlakatimizda quyosh energiyasi, shamol energiyasi, biomassa va boshqa qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish uchun qulay sharoitlar mavjud. Bu energiya manbalaridan foydalanish, nafaqat energiya xavfsizligini ta‘minlaydi, balki iqtisodiy o‘lishni ham qo‘llab-quvvatlaydi. O‘zbekiston hukumati yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida bir qator tashabbuslarni amalga oshirmoqda. 2019 yilda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yashil iqtisodiyot" konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi farmoni qabul qilindi. Ushbu konsepsiya mamlakatda ekologik barqarorlikni ta‘minlash va iqtisodiy o‘lishni yangi yo‘nalishlarga yo‘naltirish uchun muhim qadamdir. Konsepsiya doirasida energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, chiqindilarni boshqarish va suv resurslaridan oqilona foydalanish kabi masalalar ko‘rib chiqilmoqda. Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida eng muhim jihatlardan biri - energiya samaradorligini oshirishdir. O‘zbekiston energiya iste‘moli bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlarga ega bo‘lib, bu esa energiya resurslaridan oqilona foydalanishni talab qiladi. Energiya samaradorligini oshirish uchun yangi texnologiyalarni joriy etish, energiya iste‘molini kamaytirish va energiya manbalarini diversifikatsiya qilish zarur. Bu jarayonlar nafaqat energiya

xarajatlarini kamaytiradi, balki ekologik muammolarni ham hal etishga yordam beradi. Shuningdek, O‘zbekistonning qishloq xo‘jaligida yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish ham muhim ahamiyatga ega. Qishloq xo‘jaligi sohasida ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish, agroekologik texnologiyalarni qo‘llash va suv resurslaridan oqilona foydalanish orqali qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirish mumkin. Bu nafaqat qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining sifatini oshiradi, balki qishloq aholisining farovonligini ham ta‘minlaydi. Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida ijtimoiy jihatlar ham e‘tibordan chetda qolmasligi lozim. Ijtimoiy adolat va barqarorlikni ta‘minlash uchun aholining yashil iqtisodiyotga bo‘lgan munosabatini o‘zgartirish, ekologik ta‘lim va targ‘ibot ishlarini kuchaytirish zarur. O‘zbekiston aholisining ekologik savodxonligini oshirish, yashil iqtisodiyotning ahamiyatini tushuntirish va ekologik muammolarni hal etishga jalb etish muhimdir.[1]

Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida xalqaro hamkorlik ham muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekiston xalqaro tashkilotlar, donor mamlakatlar va boshqa davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirishi lozim. Bu orqali mamlakatimiz yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida zarur bo‘lgan bilim va texnologiyalarni olish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Xalqaro tajriba va bilimlarni o‘rganish, O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini tezlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida davlat siyosati va qonunchiligini takomillashtirish zarur. Davlat tomonidan yashil iqtisodiyotga o‘tishni qo‘llab-quvvatlovchi qonunlar va dasturlar ishlab chiqilishi, investitsiyalarni jalb qilish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda yordam berishi lozim. Bu orqali iqtisodiy subyektlar yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etishga qiziqish bildirishlari mumkin.[2]

Umuman olganda, O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari juda kengdir. Mamlakatimizning tabiiy resurslari, geografik joylashuvi va inson salohiyati yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida muhim ahamiyatga ega. Yashil iqtisodiyotga o‘tish, nafaqat ekologik muammolarni hal etishga yordam beradi, balki iqtisodiy o‘sishni yangi yo‘nalishlarga yo‘naltirish imkonini ham beradi. O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida amalga oshirilishi lozim bo‘lgan chora-tadbirlar, xalqaro hamkorlik va davlat siyosati muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, O‘zbekiston yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida muvaffaqiyat qozonishi uchun barcha shart-sharoitlar mavjud. O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun, davlat va xususiy sektor o‘rtasida samarali hamkorlik o‘rnatilishi zarur. Bu hamkorlik, innovatsion g‘oyalarni amalga oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va resurslardan oqilona foydalanish imkoniyatlarini yaratadi. Shuningdek, aholining yashil iqtisodiyotga qiziqishini oshirish va ularni bu

jarayonga jalb etish muhimdir. Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida O'zbekistonning ijtimoiy va iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, kelajak avlodlar uchun toza va sog'lom atrof-muhitni yaratish uchun zarurdir. Bu jarayon, nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki ijtimoiy adolatni ham oshiradi. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni, mamlakatimizning global miqyosda raqobatbardoshligini oshirishga ham yordam beradi. [3]

O'zbekiston Respublikasi yashil iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan strategiyalarni amalga oshirishda faol ishtirok etmoqda. Yashil iqtisodiyot, asosan, ekologik barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va ijtimoiy farovonlikni oshirishga qaratilgan. O'zbekiston quyosh va shamol energiyasi bo'yicha jadal rivojlanmoqda. Mamlakatning geografik joylashuvi quyosh energiyasidan samarali foydalanish imkonini beradi. 2023 yilga kelib, O'zbekistonning quyosh energiyasidan foydalanish quvvati 12 gigavattga yetdi. 2030 yilga kelib, bu ko'rsatkichni 30 gigavattga oshirish rejalashtirilmoqda. 2022 yilning oxiriga kelib, O'zbekiston 3,2 milliard kVt soat quyosh energiyasini ishlab chiqardi, bu 2021 yilga nisbatan 50% o'sishni anglatadi. O'zbekiston hukumati qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga qaratilgan "Yashil energiya" dasturini amalga oshirmoqda. Ushbu dastur doirasida 2023 yilda 1,5 milliard dollar miqdorida investitsiyalar jalb qilindi. Energiya samaradorligini oshirish O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. 2023 yilga kelib, energiya samaradorligini oshirish bo'yicha davlat dasturi doirasida 200 dan ortiq loyiha amalga oshirildi. Mamlakatda energiya sarfini kamaytirish maqsadida yangi texnologiyalarni joriy etish, energiya tejamkor uskunalarni ishlab chiqarish va energiya samaradorligini oshirishga qaratilgan dasturlar amalga oshirilmoqda. 2022 yilda energiya samaradorligini oshirish natijasida 1,5 milliard dollarlik energiya tejaldi. Bu o'z navbatida, iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashga yordam beradi. O'zbekistonning energiya samaradorligi ko'rsatkichlari 2021 yilga nisbatan 10% ga oshdi. O'zbekiston qishloq xo'jaligida ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarishga e'tibor qaratmoqda. 2023 yilga kelib, mamlakatning 15% qishloq xo'jaligi mahsulotlari organik sifatga ega bo'ldi. O'zbekiston hukumati organik qishloq xo'jaligini rivojlantirish bo'yicha turli dasturlarni amalga oshirmoqda. 2021 yilda O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti 50 million dollarni tashkil etdi. 2022 yilda bu ko'rsatkich 70 million dollarga yetdi. O'zbekistonning organik qishloq xo'jaligi mahsulotlari Yevropa bozorida talabga ega bo'lib, bu mamlakatning iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekiston suv resurslaridan oqilona foydalanish bo'yicha yangi texnologiyalarni joriy etmoqda. 2023 yilga kelib, suvni tejash texnologiyalarini qo'llash orqali 1,2 milliard kub metr suv tejash mumkin bo'ldi. Suvni tejash bo'yicha amalga oshirilayotgan

loyihalar natijasida qishloq xo‘jaligida suv iste‘molini kamaytirish maqsadida zamonaviy irrigatsiya tizimlari joriy etilmoqda. 2022 yilda qishloq xo‘jaligida suvni tejash bo‘yicha amalga oshirilgan loyihalar natijasida 200 million dollar iqtisod qilindi. Suv resurslaridan oqilona foydalanish, shuningdek, ekologik muammolarni hal qilishda muhim ahamiyatga ega.[4]

O‘zbekiston chiqindilarni qayta ishlash va boshqarish bo‘yicha dasturlar amalga oshirmoqda. 2023 yilga kelib, O‘zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash darajasi 20% ga yetdi. Chiqindilarni boshqarish bo‘yicha amalga oshirilayotgan loyihalar natijasida chiqindilardan foydalanish va ularni qayta ishlash jarayonlari samarali tashkil etilmoqda. 2022 yilda 1,5 million tonna chiqindi qayta ishlanib, 100 million dollar iqtisod qilindi. Chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash jarayonlari ekologik muammolarni hal qilishda muhim rol o‘ynaydi.[5]

Xulosa:Shunday qilib, O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish istiqbollari, mamlakatimizning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy barqarorligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega. Yashil iqtisodiyotga o‘tish, O‘zbekistonning kelajagi uchun muhim qadamdir va bu jarayonda barcha jamiyat a‘zolari, davlat va xususiy sektor birgalikda harakat qilishlari zarur. O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tishi, nafaqat mamlakatimiz, balki butun dunyo uchun ijobiy natijalar keltirishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev, O. (2021). "Yashil iqtisodiyot va uning O‘zbekistondagi ahamiyati". O‘zbekiston iqtisodiyoti jurnali, 3-son, 45-50 betlar.
2. Toshpulatov, S. (2022). "Qayta tiklanuvchi energiya manbalari: O‘zbekiston tajribasi". O‘zbekiston fanlar akademiyasi ilmiy maqolalari, 2-son, 15-22 betlar.
3. Xolmatov, R. (2020). "Ekologik toza qishloq xo‘jaligi: muammolar va istiqbollar". O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi jurnali, 4-son, 30-35 betlar.
4. Saidov, D. (2023). "O‘zbekistonda energiya samaradorligini oshirish yo‘llari". Energiya va resurslarni boshqarish ilmiy-nazariy jurnali, 1-son, 10-18 betlar.
5. Rasulov, M. (2021). "Suv resurslaridan oqilona foydalanish: O‘zbekiston tajribasi". Suv va ekologiya jurnali, 5-son, 25-32 betlar.
6. Qodirov, A. (2022). "Chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash: O‘zbekistonning yangi yondashuvlari". Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish jurnali, 3-son, 40-47 betlar.
7. Karimov, E. (2023). "Yashil moliya va investitsiyalar: O‘zbekistonning kelajagi". Moliya va iqtisodiyot jurnali, 2-son, 55-60 betlar.